

Αυτισμός

Κλινική εικόνα

- Ο Αυτισμός αποτελεί μια εξαιρετικά σύνθετη νευροαναπτυξιακή διαταραχή που χαρακτηρίζεται κυρίως από αποκλίσεις στην τυπική ανάπτυξη και δευτερευόντως από καθυστερήσεις σε αυτήν.
- Οι γνωσιακές, κοινωνικο-συναισθηματικές και αισθητηριακές μειονεξίες είναι παρούσες από τη γέννηση (αν και όχι πάντα άμεσα αντιληπτές), οι δυσκολίες αυτές επιμένουν καθ' όλη τη ζωή.
- Αν και αλλαγές επισυμβαίνουν συνεχώς η πρόοδος είναι δυνατή, όχι όμως και η θεραπεία.

□ Το τριαδικό σχήμα του αυτισμού σύμφωνα
με τη Wing

- Ελλιπής(Μειονεκτούσα)κοινωνική αλληλεπίδραση
- Μειονεκτούσα κοινωνική επικοινωνία
- Περιορισμένα, Επαναληπτικά Ενδιαφέροντα & Δραστηριότητες
-

Ελλιπής(Μειονεκτούσα) Κοινωνική Αλληλεπίδραση

- Το έλλειμμα στην κοινωνική συναλλαγή θεωρείται από πολλούς το πρωταρχικό στοιχείο της διαταραχής.
- Οι άνθρωποι με αυτισμό βρίσκουν δύσκολο να κατανοήσουν τον κόσμο γύρω τους και ειδικά τους άλλους ανθρώπους.
- Είναι σαν να τους λείπει η «κοινή λογική».
- Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70, το έλλειμμα αυτό ταυτιζόταν με την τάση για απομόνωση και απόσυρση του παιδιού

Η Τάση για απομόνωση

Σε αυτήν την «αποτραβηγμένη ομάδα» τα παιδιά:

- ❑ Συμπεριφέρονται σαν να μην υπάρχουν οι άλλοι άνθρωποι.
- ❑ Δεν πλησιάζουν όταν τους φωνάζουν.
- ❑ Δεν αντιδρούν όταν τους μιλήσεις.
- ❑ Τα πρόσωπα ίσως είναι άδεια από έκφραση, εκτός όταν βιώνουν τα άκρα του θυμού, του άγχους, της χαράς.
- ❑ Κοιτούν «κενά» προς εσάς ή αποφεύγουν τη βλεμματική επαφή (μόνο περιστασιακά σας κοιτούν φευγαλέα).
- ❑ Ίσως απομακρύνονται αν τα αγγίξετε.
- ❑ Δεν βάζουν τα χέρια γύρω σας όταν τα αγκαλιάζετε.
- ❑ Ίσως περπατούν προσπερνώντας σας δίχως στάσεις στην πορεία τους.

Η τάση για απομόνωση

- Αν θέλουν κάτι που δεν μπορούν να φτάσουν σας τραβούν για να χρησιμοποιήσετε το χέρι σας προκειμένου να πιάσετε το αντικείμενο ή να εκτελέσετε μια δραστηριότητα - έπειτα σας αγνοούν πάλι.
- Δεν δείχνουν ενδιαφέρον ή ενσυναίσθηση αν πονάτε ή δυσφορείτε.
- Φαίνονται απομονωμένα, σε ένα δικό τους κόσμο, απορροφημένα τελείως στις δικές τους άσκοπες δραστηριότητες.

- Τα περισσότερα ανταποκρίνονται σε έντονα παιχνίδια με σπρωξίματα - αν τα γαργαλήσουν κουνιούνται, αν τα κυλήσουμε ή κυνηγήσουμε γελούν, δείχνουν ευχαρίστηση, ακόμη και σας κοιτούν και σημαίνει ότι θέλουν να συνεχίσετε, όμως επανέρχονται σε απομόνωση όταν το παιχνίδι τελειώσει.

Η «παθητική ομάδα»

Ο λιγότερο συχνός τύπος είναι η «παθητική ομάδα», όπου τα παιδιά:

- Δεν είναι τελείως απομονωμένα από άλλους ανθρώπους.
- Δέχονται κοινωνικές προσεγγίσεις.
- Δεν απομακρύνονται από άλλους ανθρώπους, αλλά και δεν κάνουν έναρξη κοινωνικής αλληλεπίδρασης.
- Ίσως έχουν φτωχή βλεμματική επαφή.
- Είναι πρόθυμα και δεκτικά να κάνουν ότι τους πουν.
- Αφήνουν άλλα παιδιά να τα συμπεριλάβουν στο παιχνίδι.

Η «ενεργά ιδιόρρυθμη κοινωνική ομάδα»

- Ο τύπος που συνηθέστερα θα γίνει αντιληπτός στο τυπικό σχολείο είναι η «ενεργά ιδιόρρυθμη κοινωνική ομάδα», **όπου τα παιδιά:**
- Κάνουν κοινωνικές προσεγγίσεις σε άλλους ανθρώπους , συνήθως σε ενήλικες παρά σε άλλα παιδιά.
- Δεν δίνουν καμιά σημασία στα αισθήματα ή τις ανάγκες των ανθρώπων που μιλούν.
- Οι προσεγγίσεις μπορεί να περιλαμβάνουν σωματικό κράτημα ή αγκάλιασμα του άλλου ανθρώπου, συνήθως σφιχτά.
- Μπορεί να γίνουν δύσκολα και επιθετικά αν δεν τους δοθεί η προσοχή που απαιτούν.
- Ίσως αγνοούν παιδιά της ηλικίας τους ή συμπεριφέρονται επιθετικά απέναντί τους.

Η «Υπερβολικά τυπική- δύσκαμπτη ομάδα»

- Η «Υπερβολικά τυπική -δύσκαμπτη ομάδα» συναντάται αργότερα στην εφηβεία και την ενήλικη ζωή. Τα άτομα αυτά:
- Είναι πιο ικανά και έχουν καλύτερο επίπεδο γλώσσας
- Είναι τυπικά στη συμπεριφορά τους.
- Προσπαθούν σκληρά να φερθούν ευγενικά και να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις, προσκολλώμενα έντονα στους κανόνες κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

□ Όμως επειδή δεν κατανοούν πραγματικά αυτούς τους κανόνες :

- Αντιμετωπίζουν ιδιαίτερη δυσκολία στις λεπτές διακρίσεις της συμπεριφοράς που αναμένονται σε διαφορετικές καταστάσεις καθώς και αλλαγές που συμβαίνουν με το πέρασμα του χρόνου.
- Παρουσιάζουν έλλειψη κατανόησης των σκέψεων και αισθημάτων των άλλων ανθρώπων.

Ας σημειωθεί ότι η ομαδοποίηση είναι απλά μια σχηματοποίηση και στην πράξη τα παιδιά παρουσιάζουν συνδυασμό των παραπάνω συμπτωμάτων.

- Ας σημειωθεί επίσης ότι κατά την εξέλιξή τους τα παιδιά μπορεί να αλλάζουν ομάδα.

□

Ελλιπής Κοινωνική Επικοινωνία

- Οι δυσκολίες στην κοινωνική συναλλαγή τείνουν να συντρέχουν με δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία (λεκτική και μη-λεκτική).
- Ανεξάρτητα από το επίπεδο λειτουργικότητας όλα τα παιδιά και οι ενήλικες με αυτιστικές διαταραχές έχουν πρόβλημα στην επικοινωνία.
- Η γλώσσα τους μπορεί να μειονεκτεί ή να μη μειονεκτεί. Το κύριο πρόβλημα είναι στο πως χρησιμοποιούν την όποια γλώσσα έχουν(πραγματολογία).

Προβλήματα στη Χρήση του λόγου

- Καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου
- Ηχολαλία, επαναλαμβάνει λέξεις που εκφράζουν άλλοι (συχνά, με ελάχιστο νόημα).
- Επαναλαμβάνει λέξεις ή φράσεις που ακούστηκαν στο παρελθόν (καθυστερημένη / έμμεση ηχολαλία).
- Επαναλαμβάνει φράσεις στη σωστή περίπτωση, όμως μπορεί να αντιγράψει αυθεντικές λέξεις με ακατάλληλο τρόπο (λ.χ. αντιστρέφει αντωνυμίες, λέγοντας «Θέλεις να πιείς;» ως αίτηση, για να ζητήσει να πει).
- Μπερδεύει λέξεις (π.χ. μαμά / μπαμπάς, ανοιχτό / κλειστό κ.α.).

Προβλήματα στη Χρήση του λόγου

- Μιλά πολύ και επαναλαμβάνει ερωτήσεις.
- Η ομιλία ακούγεται επίσημη και σχολαστική, σαν να μιλά ενήλικας.
- Δεν μπορεί να ξεκινήσει ή να διατηρήσει μια συζήτηση, αν ο συνομιλητής δεν φροντίζει για αυτό, για παράδειγμα με ερωτήσεις

- Δεν κάνει «κουβεντούλα» και γενικά προτιμά να μιλά μόνο για τα ενδιαφέροντά του.
- Κατά τη συζήτηση, συχνά αλλάζει απότομα θέμα ή λέει άσχετα πράγματα.
- Επιδιώκει να ακούσει ή να πει συγκεκριμένες φράσεις (λεκτικές τελετουργίες).

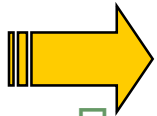
□ Προβλήματα στην Κατανόηση του λόγου

- Δεν κατανοεί το λόγο και δεν αποκρίνεται όταν κάποιος του απευθύνεται.
- Κατανοεί ονόματα γνωστών αντικειμένων ή απλών οδηγιών μόνο σε συγκεκριμένο πλαίσιο.
- Κατανοεί καλύτερα όταν δοθούν οπτικά στοιχεία.
- Συχνά η κατανόηση είναι κυριολεκτική, χωρίς να γίνονται αντιληπτά το κρυμμένο νόημα, η μεταφορά, η παρομοίωση, η ειρωνεία.
- Για παράδειγμα στην παράκληση «μπορείς να ανοίξεις την πόρτα;»
- Απαντούν «Ναι» χωρίς να κάνουν προσπάθεια να κινηθούν προς την πόρτα.

□ Το συμβολικό παιχνίδι

- Τα παιδιά με αυτιστικές διαταραχές δεν αναπτύσσουν το συμβολικό παιχνίδι και τις δραστηριότητες που αξιοποιούν τη φαντασία με τον ίδιο τρόπο όπως τα άλλα παιδιά.
- Χρησιμοποιούν τα παιχνίδια και άλλα αντικείμενα για να ικανοποιήσουν τις αισθήσεις και προτιμούν τα παιχνίδια - μινιατούρες (π.χ να τσουλήσουν το τραινάκι κατά μήκος των ραγών).
- Επαναλαμβάνουν την ίδια δραστηριότητα (ή σειρά δραστηριοτήτων) συνεχώς και επαναλαμβανόμενα με το ίδιο παιχνίδι.
- Υποδύονται ένα χαρακτήρα (π.χ. από την TV ή το video,) με περιορισμένο και επαναλαμβανόμενο τρόπο: προτιμά μάλλον «να το ζει», παρά «να το υποδύεται».
- Απολαμβάνουν τα κινούμενα σχέδια ή εκπομπές με ερωτήσεις.
- Τους αρέσει να ακούν την ίδια ιστορία (ή να βλέπουν το ίδιο video) ξανά και ξανά και τους αρέσει να παίζουν μόνο τους.

Περιορισμένα-Επαναληπτικά Ενδιαφέροντα & Δραστηριότητες

- Σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνονται ποικίλα χαρακτηριστικά.
- Οι επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες αποτελούν μια εναλλακτική του ατόμου με αυτισμό δεδομένου ότι:
- Δεν μπορεί να ευχαριστηθεί με δραστηριότητες που περιέχουν ευέλικτη και δημιουργική σκέψη - δεν μπορεί να αλληλοεπιδράσει και να απολαύσει ανταλλαγή ιδεών με άλλους ανθρώπους - δεν μπορεί να ολοκληρώσει (στη σκέψη του) αναφορικά με παρελθοντικές ή παρούσες εμπειρίες και να κάνει σχέδια για το μέλλον.
- Φαίνεται σαν με αυτό τον τρόπο να αποσύρονται από την περίπλοκη πραγματικότητα που τους αγχώνει.

Περιορισμένα-Επαναληπτικά Ενδιαφέροντα & Δραστηριότητες

- Τα παιδιά με αυτιστικές διαταραχές:
- Μπορεί να προσκολληθούν σε συγκεκριμένα αντικείμενα και να αρνούνται να τα αποχωριστούν
- Μπορεί να «συλλέγουν» αντικείμενα (συνηθισμένα ή και παράξενα), που μπορεί να θέλουν να τα παίρνουν από μαγαζιά ή σπίτια άλλων.
- Μπορεί επανειλημμένα να υποδύονται χαρακτήρες από την TV (ενθουσιασμένα από παράξενα μηχανιστικά και επαναληπτικά χαρακτηριστικά των χαρακτήρων αυτών).
-

Περιορισμένα-Επαναληπτικά Ενδιαφέροντα & Δραστηριότητες

- Αναπτύσσουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για ειδικά θέματα π.χ. δρομολόγια τρένων, αστρονομία, αριθμούς κτλ.
- Τα ειδικά ενδιαφέροντα μπορεί να έχουν μια φυσιολογική εστία όπως για παράδειγμα οι δεινόσαυροι στη παιδική ηλικία όμως:
- Η παθολογία έγκειται στην ένταση με την οποία ασχολούνται ή αναφέρονται σε αυτά και από το ότι η ένταση αυτή μπορεί να τα παρεμποδίσει να ασχοληθούν με άλλα ενδιαφέροντα.
-

□ Επαναλαμβανόμενες ή παθολογικές Κινήσεις (στερεοτυπίες)

- Οι πιο χαρακτηριστικές είναι οι γρήγορες επαναλαμβανόμενες στερεοτυπικές κινήσεις των δακτύλων και των χεριών, όπως οι πτερυγισμοί (flapping), αλλά και η λήψη περίεργων στάσεων των δακτύλων και των χεριών.
- ❖ Οι κινήσεις αυτές των χεριών και των δακτύλων μπορεί να συνοδεύονται και από σύνθετες κινήσεις του υπόλοιπου σώματος και της κεφαλής.
- ❖ Το παιδί μπορεί να τρέχει ή να αναπηδά πάνω κάτω, να μεταφέρει το βάρος του από το ένα πόδι στο άλλο ή να κάνει άλλες επαναλαμβανόμενες κινήσεις με το σώμα και το κεφάλι.
- ❖ Αυτές οι κινήσεις είναι πιο εμφανείς όταν είναι ενθουσιασμένα, ταραγμένα ή θυμωμένα, ή κοιτούν επίμονα κάτι που έχει απορροφήσει τελείως την προσοχή τους.

□ Επαναλαμβανόμενες ή παθολογικές Κινήσεις (στερεοτυπίες)

- Επιδεικνύουν προβλήματα στο βάδισμα και τη στάση του σώματος, με πιο χαρακτηριστική τη δαχτυλοβασία (tip toeing - περπάτημα στις άκρες των δακτύλων).

Τα περισσότερα παιδιά είναι ανώριμα στον τρόπο που κινούνται, τρέχουν άτσαλα με μπράτσα εκτεταμένα, μπορεί να ανεβαίνουν τα σκαλιά ένα-ένα, μπορεί να κρατούν ενωμένα τα χέρια τους, να τεντώνουν χέρια και δάκτυλα ή να τα λυγίζουν σε περίεργες κλίσεις.

- Κάποια άτομα εμφανίζουν μορφές αυτοτραυματισμού ως απάντηση στο άγχος, θυμό ή ματαίωση. Μπορούν να χτυπήσουν το κεφάλι τους, να δαγκωθούν ή να γρατσουνιστούν.
- Μπορούν επίσης να εκδηλώσουν έντονη λεκτική ή σωματική επιθετικότητα προς τους άλλους, συχνά με ασήμαντη (για εμάς) αφορμή.

□

- **Ο τρόπος που επεξεργάζονται τις πληροφορίες(weak central coherence).**

-
- Ο «τυπικός νους» επεξεργάζεται τις πληροφορίες ακολουθώντας μια τυπική «οργανωτική αρχή».
 - Τα δεδομένα ερμηνεύονται με ένα σχετικά σφαιρικό-ολιστικό τρόπο, που λαμβάνει υπόψη του το πλαίσιο.
 - Αντίθετα, τα άτομα με αυτισμό παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερο γνωσιακό στυλ επεξεργασίας της πληροφορίας με “διαφορετικές δεξιότητες” σε συγκεκριμένες δραστηριότητες και εργασίες, όπως τα παζλ, όπου η προσοχή στη λεπτομέρεια ευνοεί την κατακερματισμένη επεξεργασία αντί της ολιστικής (ασθενής κεντρική συνοχή).
 - Μοιάζουν να επεξεργάζονται πληροφορίες και καταστάσεις επικεντρώνοντας στη λεπτομέρεια παρά στην διαμόρφωση μιας γενικής και σφαιρικής εντύπωσης. *«Βλέπουν το δέντρο και χάνουν το δάσος!».*

□ Ο τρόπος που επεξεργάζονται τις πληροφορίες (weak central coherence).

-
- Φανταστείτε να προσέχετε κάθε λεπτομέρεια χρώματος και σχήματος κάθε πακέτου και κονσέρβας στο σούπερ μάρκετ.
 - Μπορεί να επικεντρώνονται και συναρπάζονται από μια μικρή λεπτομέρεια που μοιάζει άσχετη και ασήμαντη στους ανθρώπους χωρίς αυτισμό: ένα χνουδάκι στη μοκέτα ή ένα πολύ μικρό σημαδάκι στο λαιμό.
 - Τα άτομα με αυτισμό έχουν ελλιπή ικανότητα απόδοσης νοήματος στις εμπειρίες τους.
 - Μπορούν να δράσουν στο περιβάλλον τους, μπορούν να μάθουν δεξιότητες, να μάθουν να χρησιμοποιούν τον προφορικό λόγο, δεν έχουν όμως την ικανότητα να κατανοήσουν τι σημαίνουν πολλές απ' τις δραστηριότητές τους.
 - Ο κόσμος τους αποτελείται από μια σειρά ασύνδετων εμπειριών και απαιτήσεων, ενώ τα υποκείμενα θέματα, οι ιδέες, τα νοήματα, οι λόγοι ή οι βασικές αρχές που προσδιορίζουν τις εμπειρίες και τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος, δεν είναι συνήθως ξεκάθαρες.

□

Τα Αίτια

- *Σήμερα γίνεται ευρέως αποδεκτό ότι, παρά την εμφανιζόμενη αιτιολογική ετερογένεια, η διαταραχή έχει μια βιολογική βάση και ότι τα συμπτώματά της δεν μπορεί παρά να αναπτύσσονται και να εγκαθίστανται στο έδαφος μιας εγκεφαλικής δυσλειτουργίας.*
- *Όπως το διατύπωσαν οι Bailey, Phillips & Rutter (1996):*
- *«Ο Αυτισμός είναι μια Νευροαναπτυξιακή Διαταραχή στα πλαίσια της οποίας οι Γνωσιακές δυσλειτουργίες παίζουν ένα καθοριστικό ρόλο και οι γενετικοί παράγοντες φαίνεται να είναι οι πιο σημαντικοί».*
-

Συμπερασματικά

Ο Αυτισμός είναι τελικά ένας διαφορετικός τρόπος ύπαρξης.

- Τα παιδιά με αυτισμό δεν ζουν στον κόσμο τους αλλά στον δικό μας κόσμο με το δικό τους τρόπο.
- Ένα κόσμο που τον βιώνουν ακατάληπτο και για αυτό απειλητικό.
- Η αντιμετώπιση του αυτισμού είναι τελικά η διευκόλυνση του ατόμου να καταλάβει το κοινωνικό γίγνεσθαι γύρω του, έτσι ώστε να μπορέσει να προσαρμοστεί σε αυτό.

-
- Η Lorna Wing στο βιβλίο της «Αυτιστικό
 - Φάσμα» (1996) καταγράφει:

 - *«Όσοι από εμάς ζούμε με παιδιά και ενήλικες με αυτιστικές διαταραχές πρέπει να προσπαθήσουμε να εισχωρήσουμε στον κόσμο τους, μιας και εκείνοι δεν μπορούν να εισχωρήσουν στον δικό μας.»*